

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Daqiqi (Poet)

ابو منصور محمد بن احمد طوسی شناخته شده به دقیقی (زاده ۳۲۰ - مرگ میان سال‌های ۳۵۹-۳۵۶ خورشیدی) شاعر بزرگ پارسی زبان بود. زادگاه وی بنا به روایات گوناگون، طوس، بلخ، سمرقند و بخارا ذکر شده است. او از معدود شاعران ادبیات فارسی بوده که دین زرتشتی داشته است. دقیقی آغاز کننده سرایش شاهنامه بود.

دقیقی از طبقه دهقانان خراسان بوده است که در عصر منصور بن نوح سامانی و پسر او می زیسته است. خاندان وی را ثروتمند دانسته اند. در دوره جوانی به سرایش داستان‌های تاریخی ایران مبادرت می‌ورزد و در این راه برای سرایش شاهنامه به دلیل ارادتی که به زرتشت داشته از داستان ظهور زرتشت شاهنامه خود را آغاز می‌کند. چندی پس از این در سال ۳۶۷ هجری او بدست غلام خود به قتل می‌رسد.

دقیقی در روزگار سامانیان می‌زیست. او از امیران سامانی منصور بن نوح سامانی (پادشاهی ۳۵۰ - ۳۶۵) و نوح دوم سامانی (پادشاهی ۳۶۵-۳۸۷) را مدح گفته است. همچنین ابوالحسن آغاجی، از بزرگان سامانی که خود چاه‌سرای می‌توانند بوده، نیز از ستایش‌شوندگان دقیقی است. دقیقی چندی هم در دربار چغانیان به سربرده است و از میان امیران چغانی فخرالدوله ابوالمظفر احمد بن محمد، امیر ابوسعید مظفر و امیر ابونصر را ستوده است. رسیدگی و ارجی که چغانیان بر دقیقی گذاردند در آینده زبانزد شاعران پس از او بوده است و برای نمونه فرخی سیستانی یادی از این ارج‌نهی‌ها در شعرهایش کرده است و نیز امیرمعزی می‌گوید:

فرخنده بود بر متنّی بساط سیف چونانکه بر حکیم دقیقی چغانیان

دقیقی گویا به فرمان نوح دوم سامانی به سرودن شاهنامه دست یازیده است؛ ولی به گفته فردوسی بیش از هزار بیت از آن و آن هم درباره گشتاسپ و تاختن ارجاسپ به ایران را به نظم نکشیده که به دست برده‌ای کشته می‌شود. گشتاسپ نامه دقیقی را پس از شاهنامه برترین اثر حماسی فارسی در بحر متقارب دانسته‌اند. دقیقی آغاز به نظم درآوردن شاهنامه را از پادشاهی گشتاسپ گرفته است، نه از آغاز، که این یکی از دلایلی بوده که شماری او را زرتشتی بدانند؛ ولی بر پایه خالقی مطلق، پیش از فردوسی، قهرمانان ملی ایران گشتاسپ و اسفندیار بودند، نه رستم. از آنجایی که گرشاسپ نیز جایی در خدای‌نامه و شاهنامه ابومنصوری نداشته، دقیقی کار را با پادشاهی گشتاسپ آغاز کرده که آغاز روایت اسفندیار نیز هست.

دقیقی چار خصلت برگزیده به گیتی از همه نیکی و وشتی لب یاقوت رنگ و ناله چنگ می‌خوش‌رنگ و دین زردهشتی ابومنصور محمد دقیقی در نظر دیگر شاعران دقیقی در جوانی به دلیل آن چه خوی بد یا ضعف اخلاقی گفته شده کشته شد.

بر پایه گفته محمد جواد شریعت، زبان شعری دقیقی بیشتر از آن «دری» است که بتواند زرتشتی پهلوی‌دان در آن دوره باشد. همه واژه‌های پازندی که دقیقی در نزدیک به ۳۵۰ بیت پراکنده بکار برده از شمار انگشت‌های یک دست نیز فراتر نمی‌رود و برای نمونه با زرتشت بهرام پژدو که شاعر زرتشتی سده هفتم هجری است، قابل سنجش نیست.

همچنین دقیقی در جایی می‌گوید:

شفیع باش بر شه مرا بر این زلت چو مصطفی بر داداربر روشن را

دکتر ذبیح‌الله صفا می‌نویسد: «دقیقی بر آیین زرتشتی بوده و خود برین گفته دلایلی دارد که ذکر خواهیم کرد. برخی به سبب آن که وی اسم و کنیه مسلمانی دارد، در زرتشتی بودن او تردید کرده‌اند، لیکن این دلیل قاطعی نیست، زیرا ما کسانی را در سه چهار قرن اول داریم که اسم خود و پدرشان اسامی مسلمانی بوده ولی در زرتشتی بودنشان تردیدی نیست.